

Adoptie
347-633

~~INFORMATIE EN DOCUMENTATIE CENTRUM
VAN DE KIDDELEN VAN NEDERLAND
Leen Oude van Oude Lurch 72
Tel. 070-631015 - DEN HAAG~~

Het als vondeling afge-
ven van een kind
ter adoptie

advies, uitgebracht aan
de minister van justitie (1972)

fiom

nederlandse vereniging van organisaties
voor hulpverlening bij
zwangerschap en alleenstaand ouderschap

's-hertogenbosch, julianaplein 15-17 - tel. 073 - 128821

Intern. Archief
Vrouwenbeweging
Amsterdam

DM
123

Het afstaan van kinderen,
met verbroekte waarborging van anonimiteit
en van geheimhouding van de burgerlijke
staat

(Het als vondeling afgeven van een kind ter adoptie)

Inleiding

Circa 550 kinderen werden in 1971 in Nederland door hun ouder(s) afgestaan ter adoptie. Van deze 550 was 91% het kind van een ongehuwde moeder¹⁾, de overigen waren voor het overgrote deel zogenaamde overrapelige kinderen.

Het afstandsbesluit van een ongehuwde moeder wordt in ons land vrijwel niet genomen dan na een intensieve periode van begeleiding door een maatschappelijk werk-instelling, meestal een instelling voor ongehuwde moederzorg. Genoemde afstandsbegeleiding heeft ten doel, met de moeder (en zo mogelijk haar partner) het voor en tegen te overwegen van de alternatieven "kind houden" en "kind afstaan ter adoptie", alsmede van de konsekventies - zowel die voor de moeder als die voor het kind - van elk van beide oplossingen. Daarenboven beoogt deze begeleiding ook het helpen verwerken van het afstandsbesluit door de moeder die dit besluit nam. Een evenwichtige verwerking van het afstandsbesluit is van groot belang voor zowel de moeder zelf als voor het adoptiefgezin, en impliciet dus ook voor het kind.

1) om deze reden wordt verder in dit rapport meestentijds gesproken over "de moeder die afstand doet", "de moeder die te vondeling legt", enz. Zo nodig kan dan ook gelezen worden "de ouders die .....

0099
R 4084

Het alternatief abortus

Zal een geïnstitutionaliseerd vondelingenbeleid een alternatief zijn voor abortus? Wij menen nadrukkelijk dat dat niet het geval zal zijn. Uit de praktijk van de ongehuwde moederzorg blijkt, dat als een door de vrouw gewenste zwangerschapsonderbreking - om welke reden dan ook - geen doorgang vindt, het bepaald geen vanzelfsprekendheid is, dat zij daarna kiest voor afetand van haar kind ter adoptie. Bij het begin van de zwangerschap verwacht deze vrouw in haar beleving niet zozeer een kind: zij is (nog) niet "in verwachting", ze is slechts zwanger, c.q. "over tijd". Een situatie die zij niet gewenat heeft en die zij teniet wil doen. Zij vraagt daarom op dat moment om een oplossing; een mogelijkheid, die zich pas over 7 of 8 maanden zou voordoen is voor haar op dat moment géén oplossing. Het gaat om twee volstrekt verschillende situaties, die, gezien vanuit de beleving van de vrouw, ook niet met elkaar in verband staan. De situatie van de ongewenste zwangerschap vraagt om een beslissing over de vraag 'abortus ja dan nee' op het moment, dat deze ongewenste zwangerschap wordt vastgesteld.

De mogelijkheid van het reëel overwegen van 'afetand doen ter adoptie' ontstaat pas na de volledige zwangerschapsperiode en de bevalling. Bij welke nieuwe keuze dan vaak heel andere overwegingen een rol spelen dan bij het begin van de ongewenste zwangerschap.

De vraag "kind houden of afetand doen ter adoptie" kan de vrouw dan ook pas werkelijk overzien in de periode na de geboorte en dan pas zal van haar een uitpraak en een beslissing over deze vraag verwacht en verlangd mogen worden.²⁾

2) Draaglast - Draagkracht; de abortus provocatus in het kader van de hulpverlening aan de ongehuwd zwangere vrouw. F.I.O.M., 1971 (2), blz. 10/11.

De ongewenst zwangere vrouw die men plaatst voor het alternatief abortus of afstand ter adoptie, plaatst men daarmee op onverantwoordelijke wijze voor een door haar op dat moment niet te maken keuze.

Het alternatief kindermoord

Volstrekt onbekend is het aantal pasgeboren babies per jaar, dat door hun ouder(s) wordt gedood. Statistische gegevens over kindermoord geven slechts de top van een ijsberg weer: naar alle waarschijnlijkheid wordt een aantal kinderlijkjes nimmer gevonden; bij anderen kan doods slag niet aangetoond worden of ontbreekt zelfs het vermoeden in die richting.

Cijfermatig valt niet aan te tonen dat een afname van de kindermoord zal worden bewerkstelligd door de afschaffing van de strafbaarstelling van het te vondeling leggen en door het zelfs nu institutionalisieren daarvan.

Desalniettemin kan vermoed worden dat door

- a. afschaffing van de specifieke strafbaarstelling van het te vondeling leggen (art. 256, 258 en 259 Sr.), en
- b. institutionalisering van het te vondeling leggen drempels zullen worden verlaagd. Daardoor kunnen kindere levens gespaard blijven, hoe gering dit aantal ook moge zijn.

Dit is trouwens geen nieuwe gedachte. Reeds in de 18e eeuw wijdde H.Calkoen³⁾ in zijn "Verhandeling over het voorkomen en straffen der Misdaaden" (1780) aandacht aan de te vondeling legging als middel om het grotere kwaad, de kindermoord, te voorkomen. Daartoe moet men, aldus Calkoen, openbare vondelingentehuizen oprichten, opdat "men aldaar, zonder eenige de minste navraag,

3) geciteerd in C.Blankestijn, Verlating van Hulpbehoevenden (1955); blz. 40.

kinderen brengen kan. Dat men die slechts in eene schuif behoeft te leggen, zonder opgespoord of nagezocht te worden."

Van recente datum zijn uitspraken van Nota over deze vraag. In zijn dissertatie over adoptie⁴⁾ stelt hij: "Soms wordt de vraag opgeworpen of het in Nederland aanbeveling zou verdienen het te vondeling leggen te institutionaliseren, zoals in Frankrijk".⁵⁾

In een artikel in *Metamedica*⁶⁾ komt Nota hierop nog even terug: "Een dergelijke regeling zou ook in ons land overweging verdienen, al ontveins ik mij niet dat slechts een deel van de kinderen gered zou worden (van kindermoord) en dat het niet over grote aantallen gaat. Het leven en het levensgeluk van een klein aantal zou al voldoende reden zijn."

Voor- en nadelen

De mogelijkheid een kind aan een daartoe dag en nacht geopend instituut af te geven onder volstreekte waarborging van anonimiteit en van geheimhouding van de burgerlijke staat, biedt zowel voordelen als nadelen .

4) J.A.Nota. De adoptie; 1969; blz. 30, voetnoot.

5) een vergelijking met het Franse recht kan echter niet geheel opgaan. In Frankrijk is de (meerderjarige) ongehuwde vrouw niet van rechtswege voogdes; pas door haar kind te erkennen gaat ze er verantwoordelijkheid voor dragen. Hetgeen impliceert dat een eventuele te vondeling legging vóór dat moment niet strafbaar is.

6) J.A.Nota. Adoptie; erkenning van het sociale ouderschap. *Metamedica*, maart 1971; blz. 83.

Voordelen:

- Er zullen, zoals hierboven reeds besproken, kinderlevens gespaard blijven, hoe gering in aantal ook.
- Zwangerschap, bevalling en afstand ter adoptie kunnen voor de omgeving van de moeder volstrekt onbekend blijven.

Zij kan daardoor vrijer zijn om haar beslissingen te nemen. Momenteel is het ook mogelijk om rond zwangerschap, bevalling en afstand ter adoptie een grote mate van geheimhouding te betrachten. Evenwel niet, en dat is soms van essentieel belang voor betrokkene(n), ten opzichte van de officiële instanties.

- Zaken zullen dan achterwege blijven, waarmee momenteel de moeder die afstand deed van een kind, soms nog jaren lang wordt geconfronteerd (en die dus telkens opnieuw een confrontatie zijn met een fase in haar leven die zij met haar afstandsbesluit had willen afsluiten). Haar kind zal dan niet op haar bevolkingskaart worden ingeschreven in het bevolkingsregister; voor het ziekenfonds en eventueel de algemene bijstandswet gaat het kind gelden als een apart object van verzekering, respectievelijk bijstand; bij de voogdij-wijziging en bij de adoptie-aanvraag zal zij niet meer geconfronteerd worden met door haar te vervullen formaliteiten.
- Ten aanzien van het kind is er grote zekerheid en rust. Mogelijke wisseling van verzorgende ouder(s) is uitgesloten omdat de moeder (afgezien van de korte bezinningstermijn van bijvoorbeeld 3 maanden) niet meer zoals nu de mogelijkheid heeft (althans in theorie) om tot aan de adoptie terug te komen op haar afstandsbesluit.

Nadelen:

- Aan de moeder kan geen gelegenheid geboden worden om met behulp van anderen rustig alternatieven te overwegen.

Dit bezwaar kan ondervangen worden als een instelling voor maatschappelijke dienstverlening (bijvoorbeeld een instelling voor ongehuwde moederzorg) contact met betrokkene heeft en dit te vondeling leggen - inhoudende afstand ter adoptie - kan begeleiden.

- Het kind heeft minder "achtergrond" dan andere kinderen die afgestaan zijn ter adoptie. Informatie over afstamming is slechts ten dele mogelijk (of. punt 5 van de 'voorwaarden'). Bij een eventuele identiteitsproblematiek van het kind is het niet in staat te achterhalen, zelfs niet op papier, wie zijn ouders zijn.
- Indien niet voldaan wordt aan punt 5 van de "voorwaarden", zal een zo juist mogelijke plaatsing van een kind bij adoptiefouders bemoeilijkt worden.
- Gedurende de zwangerschap van vrouwen die tot geen prijs willen laten merken dat ze zwanger zijn (en het merendeel der vrouwen die hun kind te vondeling leggen, zal waarschijnlijk daartoe neigen), zal er veelal geen prenatale zorg geweest zijn en wellicht ook de bevalling medisch niet op de meest verantwoorde wijze hebben plaatsgevonden. Overigens is ook bij andere groepen ongewenst zwangeren, dit gebrek aan aandacht voor vooral prenatale zorg te konstateren.

Voorwaarden bij institutionalisering

De voor- en nadelen tegen elkaar afwegende zijn wij van mening, dat het te vondeling leggen zou kunnen worden gelegaliseerd met inachtneming van de volgende regels en voorwaarden:

1. de intentie aanwezig is dat het kind geadopteerd zal worden.
2. het kind niet meer dan zes maanden oud is op het moment waarop het als vondeling wordt afgestaan. Het optrekken van een leeftijdslijnet zou tot zeer ongewenste situaties aanleiding kunnen geven (In het ergste geval zou bijvoorbeeld het dreigen met te vondeling leggen door de ouder(s) als pressie-middel ten opzichte van het kind kunnen worden ge-

bruikt!). Gezocht is naar een grens, waarbij zeker is dat het kind zo weinig mogelijk geestelijk schade ondervindt van een wisseling van ouders.

Praktijk-gegevens: bij de huidige adoptieplaatsingen is de gemiddelde leeftijd van de geplaatste kinderen 6 maanden.

3. het kind wordt achtergelaten bij een daartoe speciaal aangewezen functionaris, bureau houdend in nader door de minister aan te wijzen instituten ⁷⁾. Wij denken bij dit laatste aan de bureaus van de G.G. en G.D.

Voordelen G.G. en G.D.: dag en nacht geopend; medische hulp aanwezig, algemeen bekend, veelal streekfunctie; heeft vertrouwen van het publiek, wordt als overheidsinstituut door betrokkenen als neutraal en objectief beschouwd.

Ziekenhuizen minder geschikt: te groot aantal in relatie tot het aantal te verwachten vondelingen-aangiften, imago van onpersoonlijkheid en puur medisch (G.G. en G.D. staat meer als sociaal-medisch bekend). Een beperking van het aantal door het "aanwijzen" van ziekenhuizen (één per stad of streek) leidt tot verwarring.

4. de functionaris ad 3 een kort gesprek heeft met de bringer(s) van het kind, hen de gang van zaken en de konsequenties vertelt, alsmede het recht om binnen een bepaalde termijn terug te komen op dit besluit.

De informatie wordt tevens op schrift meegegeven.

De 'bezinnings'-termijn zou kunnen worden gesteld op drie maanden.

Terville van het voorkomen van maar enige onzekerheid bij de moeder en/of de instelling die zich zal gaan belasten met de adoptieplaatsing van het kind, mogen er op deze termijn geen uitzonderingen mogelijk zijn.

5. enkele summiere gegevens worden genoteerd: naam + adres (ouder(s) (voorzover dezen daartoe bereid zijn; bij weigering van het verstrekken van deze gegevens mag men niet het kind weigeren als vondeling, zulke om mogelijk erger kwaad te voorkomen),

7) deze functionaris, maatschappelijk werker zijnde, behoeft uiteraard niet voortdurend aanwezig te zijn. Hij of zij moet evenwel direct opropbaar zijn.

motief voor afstand van het kind, eigen levenssituatie van de ouder(s), geboortedatum en andere relevante gegevens betreffende het kind.

Naam en adres van de ouder(s) dienen na drie maanden vernietigd te worden. Ter waarborging van het nakosen van deze handeling zal een koninklijk op deze vernietiging moeten worden geregeld (toezicht bijvoorbeeld door het Openbaar Ministerie ?).

De gegevens over deze afstand doende ouder(s) komen niet ter beschikking van justitiële autoriteiten e.q. -organen. De niet vernietigde gegevens (zie hierboven) worden bij de adoptieplaatsing rechtstreeks ter kennis gebracht van de adoptieouders.

6. de functionaris draagt er zorg voor dat ten spoedigste:
  - a. alle wettelijk voorgeschreven handelingen en formaliteiten ten aanzien van het kind vervuld worden;
  - b. het kind geplaatst wordt in een daartoe geschikt gezin of inrichting. Zulks als tijdelijke opname, in afwachting van een plaatsing - na afloop van de termijn ad 4 - in een adoptiegezin door een daartoe bevoegde instelling voor adoptievoorbereiding.

Aanbevelingen

- I. De specifieke strafbaarstelling van het te vondeling leggen (art. 256, 258 en 259 Sr.) zou dienen te vervallen.
De algemene strafbaarstelling van het in hulpeloze toestand brengen of laten van iemand tot wiens onderhoud, verpleging of verzorging men verplicht is (art. 255 Sr.) kan ons inziens voldoende geacht worden.
- II. Overwogen zou dan moeten worden, een nieuw artikel na artikel 255 Sr. in te voegen, inhoudende dat onder "het in hulpeloze toestand brengen of laten" niet wordt verstaan

het bij daartoe aangewezen instellingen afgeven - onder anonimiteit en geheimhouding van burgerlijke staat - van een kind ter adoptie.

- III. Het als vondeling afgeven van een kind ter adoptie (de term "te vondeling leggen" is in dit verband minder juist) bij daartoe aangewezen instellingen moet nader worden geregeld, waarbij aan bovenvermelde 'voorwaarden' aandacht zou moeten worden besteed.